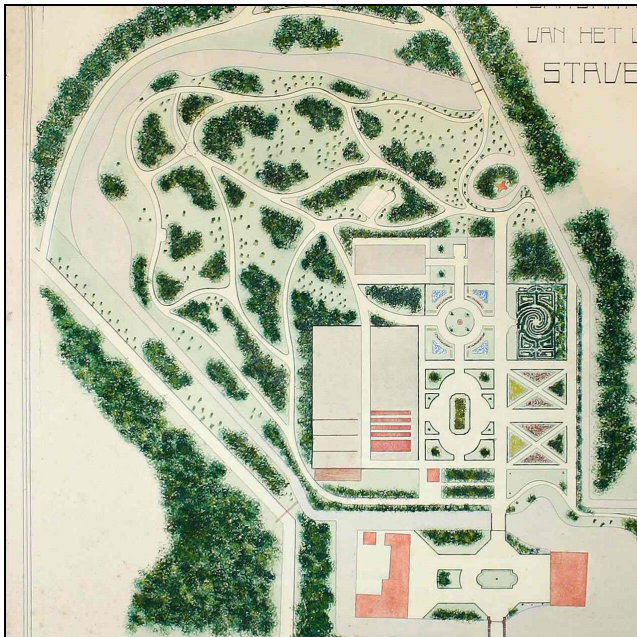
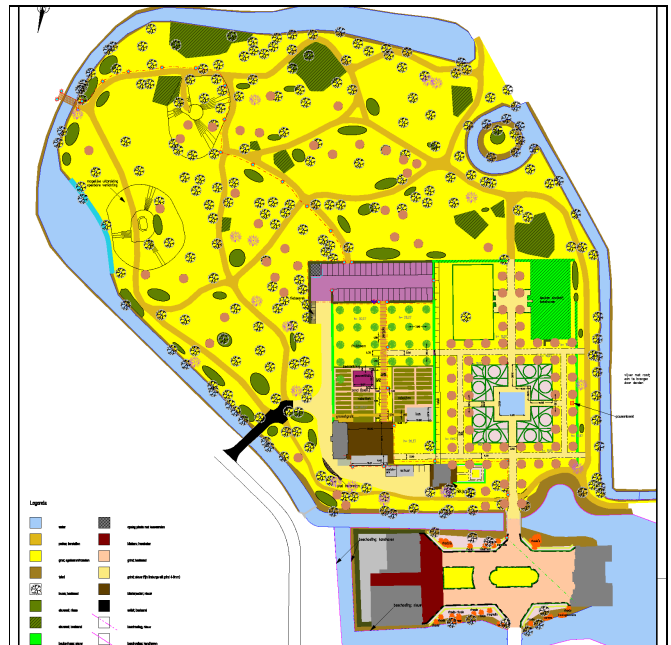

STAVERDEN TUIN EN PARK. RESTAURATIE EN RENOVATIE

Ontwerp P. H. Watzet, 1907-1908

Ontwerp Oldenburgers Historische Tuinen, 2007 / Tek. De Slijkkruijk

Globaal zijn op Staverden de volgende historische fasen van aanleg te onderscheiden:

a) de parkaanleg van vermoedelijk J. G. Michael uit ca. 1790 (vermelding in de Utrechtse Courant van oktober 1792), in kaart gebracht door De Man (1805); b) het ontwerp van P.H. Watzet uit 1907-1908.

In 2005 was de tuin ten zuiden van het voorplein veranderd in een groot grasvlak doorsneden door een hoofdas en een dwarsas loodrecht daarop, beide nog resten van het ontwerp van Michael en Watzet.

De stichtingen Het Geldersch Landschap / Geldersche Kasteelen hebben ter oriëntatie en voorbereiding op de restauratie van de tuin en het park in 2004 een expertmeeting gehouden. De resultaten hiervan zijn richtinggevend geweest voor de totstandkoming van het nieuwe ontwerp voor de tuin en het restauratieplan voor het park:

1. samenhang van de verschillende tuindelen versterken;
2. verschillende fasen van de tuinontwikkeling laten zien;
3. hoveniersfunctie terugbrengen;
4. een nieuwe invulling binnen de historische kaders tot stand brengen;
5. kleur in tuin en park terugbrengen in de vorm van bloemen en bloeiende heesters;
- (6. hele aanpak in geleidelijke stappen uitvoeren).

Andere belangrijke programma-eisen: plaats voor parkeervoorziening tbv kantoren is een gegeven; park opschonen (veel dode bomen verwijderen) en vernieuwen.

Hoofdas

Vanuit het voorplein leidt het zicht via de hoofdas van de tuin naar de 'Leonorapol', een eilandje met gedenktafel, omgeven door water uit de Molenbeek. Deze hoofdas, die alle tijden heeft getrotseerd en alle tuin- en parkdelen aaneenschakelt, wordt als drager van het ontwerp beschouwd.

Het voorplein

De vorm van het voorplein tussen kasteel en koetshuis is niet veranderd sinds de opmeting van De Man uit 1805. De grasperken en randperken dateren qua vorm uit de tijd van het ontwerp van de tuinarchitect P.H. Watzet (1907-1908). De omranding blijft afgezoomd met buxus. De heesterbeplanting zal waar nodig worden opgeschoond en aangevuld met bloeiende heestersoorten uit de tijd van Watzet. Het plein zal een strakker aanzicht krijgen door de enkele Juniperussen en coniferen die er nu staan aan te vullen of te vervangen door een regelmatige aanplant van Taxus, Juniperus of Cypres. De bestaande grindverharding tussen gras- en randperken zal ongeveer uit hetzelfde materiaal blijven bestaan.

Tuin voor de hovenierswoning

Via een brug op de hoofdas bereikt men het complex van nuts- en siertuinen. De tuin voor het tuinmanshuis is in 1932 (luchtfoto) even breed als het huis en is oost-west georiënteerd. Wattez geeft deze tuin op zijn plan aan als beplant met heesters, maar op de luchtfoto blijkt het een parterre de broderie te zijn, met zonnewijzer. Deze laatste was in de loop der tijden verhuisd en werd naar zijn oorspronkelijke plaats teruggebracht. De tuin bij de tuinmanswoning is ingericht als een eenvoudige, geometrisch ingedeelde siertuin, omzoomd door een Taxushaag.

Nutstuin

Aan de oostzijde van het tuincomplex lag in het ontwerp van Wattez de nutstuin. Deze is ook al te zien op de opmeting van De Man. Op het ontwerp van Wattez is tussen de nutstuin en de siertuin een haag getekend die beide tuinen scheidt. Deze haag is als beukenhaag teruggekeerd en sluit aan op de haag die aan de zuidzijde de siertuin omsluit.

Tussen de nutstuin en de siertuin bestaat een klein hoogteverschil. De nutstuin ligt ca. 30 cm. hoger dan de siertuin. Dit hoogteverschil wordt op de dwarsas opgevangen door twee traptreden.

In de nutstuin zijn een oranjerie en de overblijfselen van een schuine muurkas (druivenkas) bewaard gebleven, die echter niet door Wattez zijn ingetekend. Beide zijn herbouwd / gerestaureerd, evenals een oude bloemenkas, die in de eerste helft van de 20ste eeuw schuin tegenover de oranjerie stond. Een dergelijke kas is -na restauratie- van elders overgebracht. Het zuidelijke deel van de nutstuin is ingericht als boomgaard, aan beiden zijden van het middenpad. De boomgaard is in vierkantsverband beplant met verschillende fruitsoorten uit de tijd van Wattez. Ook de pauwen wonen in de moestuin, in een nieuw ontworpen eigentijds pauwenhok (Tak architecten).

De siertuin

Gekozen is voor een nieuw ontwerp voor de siertuin, omdat het ontwerp van Wattez op eerder genoemde expertmeeting als onevenwichtig en voor het toekomstige gebruik en onderhoud ook als te arbeidsintensief werd ervaren.

In het nieuwe ontwerp blijven de assen van Michael en Wattez tussen de deeltuinen gehandhaafd en is gestreefd naar een rustiger, doch kleurig beeld. Deze hoofdas wordt aan weerszijden gemarkeerd door een rij Taxussen, Juniperussen of Cypressen. De hoofdas leidt naar de Leonorapol, die het eiland van Rousseau in herinnering moet roepen. In het noordelijke deel van de siertuin wordt de hoofdas onderbroken door een vierkante – in vieren gedeelde – bloemparterre met in het midden een vierkant bassin. Het idee van het bassin op de hoofdas gaat terug op het principe van een barokke hoofdas met – op de as – bassins en fonteinen. De compartimenten van de parterre zijn tweezijdig symmetrisch op moderne wijze beplant (met een hedendaags kleurig plantensortiment). Het element kleur zal hier tot zijn volle recht komen. De perken zijn afgezet met buxus en daarbuiten vindt men in grasstroken vormbomen (en in de toekomst kuipplanten). Het oost-west verlopende scheidingspad tussen twee maal twee parterre-compartimenten, is westwaarts gericht op het monumentale pauwenbeeld, dat zich van oudsher op deze plaats bevindt.

In het zuidelijke deel van de tuin is het uitgangspunt van het ontwerp, het behoud van het doolhof van Wattez, speciaal omdat het ontwerp een historisch model is uit het boek van Dezallier d'Argenville, *La theorie et la pratique du jardinage* (1709). Ook de moerascypres tegenover het doolhof, is het behouden waard. De Art Deco-zonnewijzer is hier weer teruggeplaatst. Dit deel van de tuin tegenover het doolhof heeft dezelfde afmetingen als het doolhof gekregen, zodat beide tuindelen nu qua omtrek elkaars pendanten zijn. Qua functie zijn ze juist elkaars tegengestelden: namelijk 'actie en rust' of 'vol en leeg'. De toegangen tot beide 'kamers' zijn tegenover elkaar geplaatst, aan beide zijden van de hoofdas. Zuilvormige Taxussen, twee zonnewijzers, het pauwenbeeld en de moerascypres zorgen voor de verticale accenten in de siertuin.

Het park

Het park is binnen de omgrachting gelegen en dateert in deze vorm waarschijnlijk al van 1792 of eerder. Karakteristieke kenmerken van Michaels werk zijn een kleinschalig slingerend padenverloop en toepassing van 'Engels (bloemrijk) bloemhout'. Ook liet hij de hoofdassen en kenmerkende lanen uit een vorige periode vaak staan. Deze kenmerken zijn het uitgangspunt voor het herstelplan van het park, juist omdat Wattez in zijn plan ook duidelijk de kenmerken van Michael heeft gerespecteerd. Omdat Wattez zeker ook nieuwer bloemhout uit de late negentiende eeuw zal hebben toegepast, zijn in het nieuwe beplantingsplan niet alleen achttiende-eeuwse soorten uit de tijd van Michael gebruikt, maar ook laat-negentiende-eeuwse bloemstruiken uit de tijd van Wattez. Verder voorziet het ontwerp in het herstel van enkele paden; bomen bijplanten; oude heesters terugzetten; taluds waar nodig verbeteren; het eiland verhelderen en de 'gedenktafel' beter in het licht zetten, zodat deze duidelijk te zien is vanuit de siertuin.

OLDENBURGERS HISTORISCHE TUINEN

Perspectief voor monumentaal groen